

El 22 de novembre fa setanta-cinc anys del descobriment de l'accés a la tomba de Tutankhàmon. Es tracta d'una de les troballes arqueològiques més importants en el món de l'egiptologia, però també una de les més populars.

Trenta segles i setanta-cinc anys

L'11 de novembre de 1925 es començava a desembenar la mòmia de Tutankhàmon. Però des del descobriment de l'accés a la tomba del faraó fins a aquell moment havien passat tres anys de treball laboriós i difícil en quatre cambres i una avantcambra, fins arribar a la sala funerària on reposaven les restes del monarca, mort tres mil anys abans.

Aquesta setmana fa setanta-cinc anys justos que Howard Carter va descobrir l'accés a la tomba i que va iniciar la recta final d'una de les troballes arqueològiques més populars. I també més cobejades. Després de moltes troballes a la

FUNDACIÓ ARQUEOLÒGICA CLOS

Vall dels Reis, tothom sabia que faltava una tomba per trobar, que era la de Tutankhàmon. Va ser Howard Carter, amb l'ajut del mecenes Lord Carnarvon, qui en va fer el descobriment.

L'avenç va ser lent, entre més coses perquè l'avantcambra era plena d'objectes que el faraó podia necessitar en la vida del més enllà: carros, estàtues, taulers de jocs, robes. Calia catalogar-ho tot, embolicar-ho de forma que quedés prou protegit i treure-ho a l'exterior. La delicada tasca va necessitar uns mesos. Un cop fet això, arribava el moment de separar la pedra de tona i mitja que barrava el pas a la cambra funerària. Podem imaginar el grup forçant la vista a través de la foscor i contemplant després una fina roba de lli cobrint el sarcòfag.

Però encara faltava molt per a descobrir la mòmia del faraó, en aquest cas per qüestions més aviat polítiques i de relacions públiques. Carter havia venut l'exclusiva de la història al *Times* de Londres, per evitar la presència de massa periodistes, com en altres ocasions. Òbviament, això no agradava gens als egipcis, que en definitiva, eren els propietaris de la tomba. Carter, a més, no excel·lia per les seves relacions públiques i Lord Carnarvon, amb més tacte, s'havia mort poc abans, d'una infecció produïda per la picada d'un mosquit. Carter va trobar-se amb algunes restriccions de les autoritats egípcies i va renunciar als treballs.

Però Carter, com sabien els egipcis, era la persona idònia per a continuar les excavacions i ell tampoc

no estava disposat a renunciar a una troballa d'aquesta magnitud. Per això un acord va permetre de prosseguir els treballs. Uns treballs que no foren gens senzills: hi havia tres taüts ficats l'un dintre l'altre. Amb politges i molta traça l'equip va poder finalment treure les tapes de cada un, i fins i tot un dels sarcòfags sencers, fins a descobrir que el tercer i últim taüt era, ni més ni menys, d'or massís. Un luxe al qual s'afegien més d'un centenar d'objectes d'or trobats entre les benes.

Finalment, la mòmia del faraó va ser desembenada i estudiada. L'observació dels ossos va permetre deduir que el faraó havia mort abans dels vint anys. A part això, la mòmia no estava en les millors condicions de conservació. Per aquesta raó i pel fet que, a diferència d'altres tombes, la de Tutankhàmon no havia estat violada, hom va decidir de deixar-la a la mateixa vall dels Reis, on l'havien trobada. En canvi, els sarcòfags van ser traslladats al Museu Egipci del Caire.

A més de la mòmia, tot allò que l'envoltava proporcionà un interessant tresor als arqueòlegs. Els objectes varen ajudar a assolir nous coneixements sobre els ritus funeraris i sobre alguns detalls de la momificació. Un dels objectes que més informació va aportar va ser el cofre canop on hi havia els òrgans momificats del faraó. El cofre tenia figures en relleu corresponents a cadascun dels fills d'Horus, guardià dels òrgans interns. Els òrgans del faraó no havien estat dipositats directament als compartiments interns del cofre, sinó que s'havien

fet quatre petits taüts d'or, a imitació del segon que preservava el cos del faraó. Cada un era cobert de lli i portava inscrits conjurs màgics.

Tutankhàmon no estava sol a la tomba. També s'hi van trobar ànecs de fusta i caixes blanques en forma d'ou, que contenien carn i ocells. En algunes altres tombes, s'hi havien trobat animals momificats, però en aquest cas es tractava d'aliments que el faraó necessitaria en la seva estada en el més enllà.

Filles i àvia de Tutankhàmon.

Més interessant va ser una altra troballa: dos taüts petits, de mig metre de llarg. Duien inscrits dos noms: "Osiris" i "el Venerat". Dintre cada taüt n'hi havia un altre de cobert amb una làmina d'or. Finalment, hi havia dues petites mòmies: es tractava de dos fetus femenins, l'un dels quals devia tenir uns cinc mesos i l'altre set. Aquest darrer, a diferència del primer, era momificat. Devien correspondre a avortaments d'Anjenesamon, l'esposa del faraó. L'examen fet uns quants anys després (el 1978) amb raigs X mostrava que el fetus més gros era deforme, amb escoliosi i espina bífida. De totes maneres, no s'ha establert encara si realment eren filles de Tutankhàmon, cosa que avui es podria comprovar gràcies a les tècniques genètiques.

La troballa de la tomba de Tutankhàmon també va permetre de solucionar certs enigmes. Així, el 1898 s'havien descobert tres mòmies, l'una de les quals podia correspondre a la reina Hatsheput o a la reina Tiy. Aquesta darrera havia estat mare del faraó Akhenaton i àvia de Tutankhàmon. A la tomba d'aquest darrer hi havia un taüt en miniatura que contenia diversos objectes: un altre taüt de fusta, trossos de roba i un paquet de lli amb una petita estàtua. El taüt de fusta duia inscripcions corresponents a la reina Tiy i un floc de cabells. Això donava l'oportunitat de comparar els cabells amb els de la mòmia descoberta uns anys abans.

Va caldre esperar molt de temps. El 1975, noves anàlisis comparatives van aportar proves que la mòmia devia correspondre a la reina Tiy. Finalment, es va autoritzar a

extreure'n uns cabells, que per la seva composició eren, indubtablement, de la mateixa persona que els presents a la tomba de Tutankhàmon, és a dir, de Tiy.

Totes aquestes troballes, la forma com es van produir i el significat que han tingut per a l'arqueologia poden ser conegudes a fons gràcies a les activitats que el Museu Egipci de Barcelona-Fundació Arqueològica Clos desenvolupen des del setembre. Aquest mes hi ha una sèrie de conferències, entre les quals es destaca la que pronunciarà Jaromir Malek, president de l'Associació Internacional d'Egiptologia i considerat el màxim expert mun-

dial sobre el descobriment de la tomba i sobre Carter i Lord Carnarvon. Els dissabtes 15 i 29 de novembre i 13 i 20 de desembre s'oferirà un documental de la BBC sobre el descobriment. I fins al desembre es podrà contemplar una maqueta de la tomba i les úniques imatges preses durant la troballa. El dia 22 de novembre, la data exacta del descobriment de l'entrada a la tomba, el museu ofereix una visita guiada gratuïta. Tot plegat significa una forma de reviure l'emoció d'un dels descobriments més impactants de l'egiptologia.

Xavier Duran

Interior de la tomba de Tutankhàmon. S'hi pot veure Howard Carter (dalt), descobridor de la tomba, amb un restaurador. A diferència d'altres, aquesta no havia estat violada.